

Masarykova univerzita
Filozofická fakulta
Ústav hudební vědy
Sdružená uměnovědná studia

Eva Zimková

Semestrální práce

Funkce umění

UMĚNÍ V PSYCHOTERAPII

Předmět: USK_01 Úvod do uměnovědných studií

Vyučující: Mgr. David Balarin

Rok: 2012

ÚVOD

V této práci se zabývám funkcí umění v psychoterapii. V první části práce je představena funkce umění jako pojem, aby bylo objasněno, co vlastně jednotlivé pojmy (funkce, umění, a poté i funkce umění jako celek) znamenají. Ve druhé části se zabírám funkcí umění v psychoterapii, kde se pokusím vysvětlit, k čemu umění v psychoterapii slouží, jaké druhy psychoterapie uměním lze využívat a jaký je můj názor na používání umění v současné terapeutické praxi.

1. FUNKCE UMĚNÍ OBECNĚ

1.1. Funkce

- Od latinského *fungi* (pasivní tvar *functus*) – vykonávat, zastávat
  - Normální, charakteristická činnost, působení něčeho (funkce jater)
  - To, k čemu je něco určeno, úloha, úkol, platnost
    - Společenská funkce umění
    - Základní funkce řeči
  - Hodnota (ve veřejném životě, v organizacích) spojena s určitou činností, obor úřední činnosti
    - Funkce předsedy
    - Čestná funkce
    - Přijmout funkci
    - Být zbaven funkce

1.2. Umění

- Lidská činnost vytvářející slovesná, výtvarná, hudební aj. díla jako specifický, etnický působivý obraz skutečnosti, její výtvoř -
  - Dramatické, výtvarné umění
  - Národní, moderní umění
  - Dějiny, teorie umění

- Akademie múzických umění
- Obor činnosti, zvláštní schopnost, dovednost, obratnost
  - Lékařské, kuchařské umění
  - „Vynaložit všechno své umění“
  - Umění jednat s lidmi [1]

1.3. Funkce umění

Pojem funkce (viz kapitola 1.1.) často vystupuje ve dvojici s pojmem struktury. Jestliže struktura představuje vnitřní složení věcí, funkce je jejich vnějším projevem. Struktura se týká vztahů mezi částmi nějakého celku, funkce se projevuje chováním daného celku. S pojmem funkce je také spjata představa účelnosti. Můžeme proto říci, že např. funkce umění spočívá v jeho účelnosti, že právě v množství funkcí, jimiž se umění projevuje, spočívá smysl umění a současně se vyjevuje jeho podstata – *funkce vyjadřování, zobrazování a estetického formování*.

Některé funkce umění jsou vždy přítomné, mají relativní samostatnost a nelze je navzájem na sebe převádět. To jsou **funkce hlavní** (např. funkce poznávací, hodnotící, atd.), jiné funkce (**vedlejší funkce**) se objevují pouze v určitých situacích a vystupují v roli satelitů. Příkladem takovýchto funkcí jsou funkce terapeutická (léčebná), reklamní, dokumentární, atd.

Je možno také hovořit o jednotlivých funkčních úrovních, z nichž zde vybírám funkci biologickou a psychologickou.

Biologická funkce umění se projevuje v jeho funkci simulační (podněcování smyslových orgánů a různých psychických i fyzických procesů), ve fyziologické relaxaci (uvolnění) nebo naopak tonifikaci (napětí), v ovlivňování různých fyziologických funkcí (biorytmy, oběhový systém, atd.)

Psychologické funkce jsou patrně nejbohatší. Patří sem funkce kognitivní (poznávací), expresivní (vyjadřovací), psychoterapeutické (léčebné), atd.[2]

2. UMĚNÍ V PSYCHOTERAPII

Už jsme si tedy objasnili, co znamená funkce umění, nyní se zaměříme na to, jakým způsobem můžeme užívat umělecké činnosti i umělecká díla v psychoterapii. A co je to tedy ta psychoterapie? Dle mého názoru se jedná o nejpodstatnější a nejdůležitější úlohu umění vůbec, vždyť může být lepší pocit umělce, než ten, když se dozví, že jeho dílo napomohlo někomu zachránit život? Nebo pocit terapeuta, který vymyslí metodu, díky níž navrátí do šťastného života člověka, u něhož si myslel, že je již všechna naděje ztracena?

Můžeme tedy říci, že psychoterapie obecně se zabývá plánovitým a záměrným upravováním a léčením narušené psychiky člověka. Jde o léčbu nemocné duše.

Psychoterapie uměním bývá nejčastěji doplňkovou metodou léčby psychiky, je možné použít individuální nebo skupinové terapie. Podle použitých uměleckých prostředků a podnětů rozlišujeme několik základních metod (druhů) psychoterapie uměním:

▪ **Muzikoterapie**

Známé je například působení ukolébavek zpívaných matkou na dítě.

Muzikoterapie bývá používána jako forma zklidnění, k vytvoření pocitu bezpečí, především u dětí deprimovaných nebo zneužívaných.

▪ **Terapie fotografií**

Jde o psychoterapeutickou práci s fotografickým materiálem dokumentárního nebo umělecko-experimentálního charakteru.

Terapii fotografií lze použít např. u léčby depresí, u dětí zneužívaných, trpících poruchami příjmu potravy atd.

▪ **Biblioterapie**

V klinické praxi je biblioterapie procesem ovlivňování emocionálního stavu člověka literárním a poetickým slohem, příběhem psaným prózou nebo poezií.

Je užívána u dětí s poruchami chování, s poruchami učení, u dětí týraných atd.[3]

Z dalších druhů psychoterapie uměním můžeme vyjmenovat např. taneční terapii, arteterapii, dramaterapii nebo filmovou terapii.

V současné terapeutické praxi se dle mého názoru tento druh psychoterapie využívá žalostně málo, alespoň v České republice, v zahraničí se mu vede podstatně lépe (existuje i více zahraničních odborných publikací na toto téma). Přitom se domnívám, že právě tyto kreativní metody by v terapeutické praxi měly velký úspěch, protože je lze aplikovat na mnoho psychických poruch nebo jen k relaxaci, a pacienti by tento přístup ocenili.

Ze své zkušenosti mohu říci, že hudba nebo film dokáže člověka přivést na jiné myšlenky, i když je tady řeč o pouhé relaxaci. Avšak i v samotné léčbě mají důležité místo, což by jistě potvrdila i paní doktorka a muzikoterapeutka PhDr. Marina Stejskalová, CSc., která působí na Dětské psychiatrické klinice 2. LF UK a FN Motol v Praze a zároveň v současné době vyučuje na Masarykově univerzitě a jejíž (nejen) článek *Umění léčby* byl mou inspirací pro zabývání se tímto tématem nyní i v budoucnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- [1] FILIPEC, Josef a kol. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 4. vyd. Praha: Academia, c2005, s. 86; 496. ISBN 80-200-1446-2
- [2] KULKA, Jiří. *Psychologie umění*. Vyd. 2., přeprac. a dopl., v Grada Publishing 1. Praha: Grada, 2008, s. 21-22. Psyché (Grada Publishing). ISBN 978-80-247-2329-7
- [3] STEJSKALOVÁ, Marina. Umění léčí. *Psychologie dnes*. 2007, č. 6, s. 41-42.
Dostupné z: <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=22700>